
SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	25
Część I. PRZEDMIOT I METODA EKONOMII	29
Rozdział I. <i>Bartosz Szczechowicz</i>	
PRZEDMIOT EKONOMII	
O ekonomicznym spojrzeniu na uczestnictwo w turystyce i rekreacji	31
1.1. Potrzeby	34
1.2. Środki zaspokajania potrzeb	36
1.3. Potrzeby turystyczne i rekreacyjne oraz środki ich zaspokajania	37
1.4. Nieograniczoność potrzeb a ograniczoność środków ich zaspokajania ...	41
1.5. Ekonomia jako nauka społeczna	43
1.6. Turystyka i rekreacja jako przedmiot zainteresowania ekonomistów	45
1.7. Wybór między czasem wolnym a czasem pracy	47
1.8. Wybór sposobu wykorzystania zasobów naturalnych i antropogenicznych	48
1.9. Ekonomia a polityka gospodarcza	50
1.10. Mikroekonomia i makroekonomia	51
Dodatek: Jakie są ekonomiczne warunki i czynniki rozwoju turystyki i rekreacji we współczesnym świecie?	52
Podsumowanie	58
Pytania sprawdzające	59
Rozdział II. <i>Bartosz Szczechowicz</i>	
METODA EKONOMII I PODSTAWOWE NARZĘDZIA ANALIZY EKONOMICZNEJ	
O sposobach analizowania zjawisk ekonomicznych związanych z turystyką i rekreacją	61
2.1. Nauka ekonomii	64
2.2. Miejsce ekonomii w systemie nauk	66
2.3. Modele ekonomiczne	67
2.4. Dane ekonomiczne, mierniki i wskaźniki wielkości ekonomicznych	70

2.5. Prezentacja struktury i dynamiki zjawisk ekonomicznych	72
2.6. Wskaźniki dynamiki wielkości ekonomicznych	76
2.7. Prezentacja zależności między zmiennymi ekonomicznymi	77
2.8. Źródła danych ekonomicznych	82
2.9. Źródła danych ekonomicznych dotyczących turystyki i rekreacji	84
2.10. Założenie <i>ceteris paribus</i> w badaniach ekonomicznych	86
Dodatek: Jak obliczać i interpretować wskaźniki dynamiki wielkości ekonomicznych?	88
Podsumowanie	92
Pytania sprawdzające	93

Część II. RYNEK – MODEL PODSTAWOWY

95

Rozdział III. Bartosz Szczechowicz

RYNEK I MECHANIZM RYNKOWY

O uczestnikach i przedmiocie wymiany na rynku turystycznym i rekreacyjnym	97
3.1. Społeczne sposoby alokacji ograniczonych zasobów	100
3.2. Rynek jako mechanizm cenowej alokacji ograniczonych zasobów	101
3.3. Elementy rynku	103
3.3.1. Popyt	103
3.3.2. Podaż	104
3.3.3. Cena	106
3.4. Przedmiot i uczestnicy wymiany rynkowej	107
3.5. Dobra i usługi turystyczne i rekreacyjne jako przedmiot wymiany rynkowej	108
3.5.1. Uwagi wstępne	108
3.5.2. Dobra i usługi turystyczne będące przedmiotem wymiany rynkowej	109
3.5.3. Dobra i usługi rekreacyjne będące przedmiotem wymiany rynkowej	110
3.5.4. Przestrzenny wymiar rynku	111
3.6. Uczestnicy rynków dóbr i usług turystycznych i rekreacyjnych	111
3.7. Pozacenowe czynniki zmian popytu i podaży	113
3.7.1. Pozacenowe czynniki zmian popytu	113
3.7.2. Pozacenowe czynniki zmian podaży	116
3.8. Mechanizm rynkowy i równowaga rynku	119
3.9. Ceny urzędowe – pozarynkowe sposoby wyznaczania cen	125
3.9.1. Cena maksymalna	125
3.9.2. Cena minimalna	126
Dodatek: Jak dokonuje się pomiaru popytu i podaży na rynkach dóbr i usług turystycznych i rekreacyjnych?	127
Podsumowanie	129
Pytania sprawdzające	130

Rozdział IV. *Paweł Stelmach*WRAŻLIWOŚĆ POPYTU I PODAŻY NA ZMIANĘ CENY I WPŁYW CZYNNIKÓW
POZARYNKOWYCH

O elastyczności popytu i podaży usług turystycznych i rekreacyjnych	131
4.1. Ogólna interpretacja wskaźnika elastyczności	134
4.2. Prosta elastyczność cenowa popytu	135
4.2.1. Wyznaczanie wartości wskaźnika prostej elastyczności cenowej popytu	135
4.2.2. Rodzaje popytu o różnej prostej elastyczności cenowej	137
4.2.3. Wartości empiryczne prostej elastyczności cenowej popytu	138
4.2.4. Czynniki prostej elastyczności cenowej popytu	140
4.2.5. Wykorzystanie prostej elastyczności cenowej popytu	143
4.3. Mieszana elastyczność cenowa popytu	144
4.4. Elastyczność dochodowa popytu	145
4.4.1. Wyznaczanie wartości wskaźnika elastyczności dochodowej popytu	145
4.4.2. Rodzaje produktów o różnej elastyczności dochodowej popytu ...	146
4.4.3. Wartości empiryczne i wykorzystanie elastyczności dochodowej popytu	149
4.5. Elastyczność popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	151
4.5.1. Znaczenie cen i dochodu jako czynników elastyczności popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	151
4.5.2. Elastyczność dochodowa popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	152
4.5.3. Prosta elastyczność cenowa popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	156
4.5.4. Mieszana elastyczność cenowa popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	158
4.6. Elastyczność cenowa podaży	159
4.6.1. Wyznaczanie wartości i interpretacja wskaźnika elastyczności cenowej podaży	159
4.6.2. Czynniki i wykorzystanie elastyczności cenowej podaży	160
4.7. Elastyczność podaży usług turystycznych i rekreacyjnych	162
Dodatek: Jakie wartości empiryczne przyjmują wskaźniki elastyczności popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne?	163
A. Wartości empiryczne elastyczności dochodowej popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	163
B. Wartości empiryczne prostej elastyczności cenowej popytu na usługi turystyczne i rekreacyjne	165
Podsumowanie	169
Pytania sprawdzające	170

Część III. KONSUMENT I PRZEDSIĘBIORSTWO NA RYNKU 173

Rozdział V. *Małgorzata Kryczka*

KONSUMENT I JEGO ZACHOWANIA RYNKOWE

O przesłankach konsumenckich decyzji wyboru dóbr i usług na rynku turystycznym i rekreacyjnym	175
5.1. Konsument i jego rola w procesach gospodarczych	178
5.2. Maksymalizacja użyteczności dóbr i usług jako cel wyborów rynkowych konsumenta	179
5.3. Ograniczenie budżetowe konsumenta – konstrukcja i interpretacja zmian	181
5.3.1. Istota ograniczenia budżetowego konsumenta	181
5.3.2. Linia budżetowa	183
5.3.3. Wpływ zmian dochodu nominalnego i cen dóbr na położenie linii budżetowej	184
5.4. Opis preferencji konsumenta przez krzywe obojętności	187
5.5. Stan równowagi konsumenta i jego zmiany	192
5.5.1. Stan równowagi konsumenta	192
5.5.2. Zmiany stanu równowagi konsumenta	194
5.6. Efekt substytucyjny i efekt dochodowy zmian cen dóbr i usług	196
5.7. Preferencje konsumentów usług turystycznych i rekreacyjnych oraz ich uwarunkowania	197
5.8. Ekonomiczne i pozaekonomiczne uwarunkowania konsumpcji usług turystycznych i rekreacyjnych	201
Dodatek: Czy preferencje nabywców produktów turystycznych i rekreacyjnych się zmieniają?	206
Podsumowanie	208
Pytania sprawdzające	210

Rozdział VI. *Bartosz Szczechowicz*

PRZEDSIĘBIORSTWO – CELE I FORMY ORGANIZACYJNE

O przedsiębiorstwach zaspokajających potrzeby turystyczne i rekreacyjne oraz ich formach organizacyjnych	211
6.1. Przedsiębiorca i właściciel kapitału oraz ich role w gospodarce	214
6.2. Przedsiębiorstwo i jego formy instytucjonalne	215
6.2.1. Istota przedsiębiorstwa	215
6.2.2. Klasyfikacja przedsiębiorstw według własności	216
6.2.3. Klasyfikacja przedsiębiorstw według formy prawnej	217
6.2.4. Klasyfikacja przedsiębiorstw według wielkości	220
6.2.5. Klasyfikacja przedsiębiorstw według przedmiotu działalności ...	221
6.3. Formy instytucjonalne przedsiębiorstw turystycznych i rekreacyjnych ...	223
6.3.1. Specyfika przedsiębiorstw turystycznych i rekreacyjnych	223

6.3.2. Klasyfikacja przedsiębiorstw turystycznych według własności, formy prawnej i wielkości	223
6.3.3. Klasyfikacja przedsiębiorstw turystycznych według przedmiotu działalności	226
6.3.4. Klasyfikacja przedsiębiorstw rekreacyjnych według własności, formy prawnej i wielkości	231
6.3.5. Klasyfikacja przedsiębiorstw rekreacyjnych według przedmiotu działalności	234
6.4. Maksymalizacja zysku jako cel działania przedsiębiorstwa	237
6.5. Dwa spojrzenia na kategorię zysku: zysk księgowy i zysk ekonomiczny ..	239
Dodatek: Jaki jest poziom zysków przedsiębiorstw działających w sektorze usług turystycznych i rekreacyjnych (w świetle sprawozdań spółek giełdowych)?	241
Podsumowanie	244
Pytania sprawdzające	245

Rozdział VII. *Bartosz Szczechowicz*

PRODUKCJA, KOSZTY I ZYSK PRZEDSIĘBIORSTWA

O działalności gospodarczej jako źródle przychodów, kosztów i zysku

przedsiębiorstw turystycznych i rekreacyjnych	247
7.1. Produkcja dóbr materialnych i usług jako przedmiot działalności gospodarczej	250
7.2. Funkcja produkcji i całkowity koszt produkcji	252
7.2.1. Funkcja produkcji	252
7.2.2. Całkowity koszt produkcji	255
7.3. Miary kosztów i ich wykorzystanie	257
7.3.1. Koszty stałe i koszty zmienne	257
7.3.2. Przeciętny koszt całkowity i koszt krańcowy	260
7.4. Koszty w krótkim i długim okresie – efekty skali produkcji	263
7.4.1. Okres krótki versus okres długi	263
7.4.2. Korzyści i niekorzyści skali produkcji	266
7.5. Struktura kosztów w przedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych ...	267
7.6. Przychód krańcowy i decyzje maksymalizujące zysk	270
7.6.1. Zysk względem wielkości produkcji	270
7.6.2. Wyznaczanie wielkości produkcji maksymalizującej zysk	272
7.7. Maksymalizacja zysku w przedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych	276
Dodatek: Jaki jest poziom i jaka jest struktura przychodów i kosztów w przedsiębiorstwach świadczących usługi turystyczne i rekreacyjne (w świetle sprawozdań spółek giełdowych)?	278
Podsumowanie	281
Pytania sprawdzające	282

Część IV. RYNKI PRODUKTÓW I CZYNNIKÓW PRODUKCJI. RYNEK PIENIĄDZA 283

Rozdział VIII. *Bartosz Szczechowicz*

FORMY RYNKU I ICH CHARAKTERYSTYKA

O konkurowaniu i warunkach realizacji zysku przez sprzedających dobra i usługi na rynku turystycznym i rekreacyjnym	285
8.1. Ogólna charakterystyka modeli struktur rynku	287
8.2. Model konkurencji doskonałej	289
8.2.1. Charakterystyka modelu	289
8.2.2. Kształtowanie się przychodów przedsiębiorstwa	291
8.2.3. Maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa	292
8.2.4. Przedsiębiorstwo w krótkim i długim okresie	295
8.3. Model monopolu	296
8.3.1. Charakterystyka modelu	296
8.3.2. Kształtowanie się przychodów przedsiębiorstwa	298
8.3.3. Maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa	300
8.3.4. Dyskryminacja cenowa	301
8.3.5. Społeczne skutki istnienia monopolu i polityka antymonopolowa państw	303
8.4. Model konkurencji monopolistycznej	304
8.4.1. Charakterystyka modelu	304
8.4.2. Kształtowanie się przychodów i maksymalizacja zysku przedsiębiorstwa	306
8.4.3. Przedsiębiorstwo oraz gałąź w krótkim i długim okresie	306
8.4.4. Różnicowanie produktów i działania promocyjne przedsiębiorstw	308
8.5. Model oligopolu	308
8.5.1. Charakterystyka modelu	308
8.5.2. Skłonność i przeciwwskazania do zмовы	309
8.5.3. Zachowania przedsiębiorstw w warunkach oligopolu	310
8.5.4. Pozostałe cechy oligopolu	311
8.6. Czynniki warunkujące strukturę rynku usług turystycznych i rekreacyjnych	312
Dodatek: Jakie są podmiotowe struktury subrynków turystycznych i rekreacyjnych?	314
A. Rynek przewozów pasażerskich	314
B. Rynek przewozów pasażerskich kolejowych	316
C. Rynek przewozów pasażerskich lotniczych	318
D. Rynek usług hotelarskich	320
E. Rynek usług organizacji imprez turystycznych	323
Podsumowanie	324
Pytania sprawdzające	326

Rozdział IX. *Małgorzata Kryczka*

RYNKI CZYNNIKÓW PRODUKCJI

O roli i udziale czynników produkcji w tworzeniu produktów turystycznych

i rekreacyjnych	327
9.1. Praca, kapitał, ziemia i technologia jako przedmiot wymiany	330
9.2. Rynek pracy	332
9.2.1. Popyt na pracę	332
9.2.2. Podaż pracy	336
9.2.3. Równowaga rynku pracy	339
9.3. Rynek kapitału	341
9.4. Rynek ziemi	343
9.5. Znaczenie pracy, kapitału i ziemi w procesie świadczenia usług turystycznych i rekreacyjnych	345
9.6. Rynek technologii	350
9.7. Znaczenie technologii w rozwoju turystyki i rekreacji	353
Dodatek: Jaki jest poziom płacy na krajowym rynku turystycznym?	357
Podsumowanie	360
Pytania sprawdzające	362

Rozdział X. *Renata Seweryn*

RYNEK PIENIĄDZA

O roli pieniądza w kształtowaniu podaży i popytu na usługi turystyczne

i rekreacyjne	363
10.1. Pieniądz i jego funkcje	365
10.1.1. Istota i właściwości pieniądza	365
10.1.2. Funkcje pieniądza	367
10.2. Etapy ewolucji (formy) pieniądza	369
10.2.1. Pieniądz w obrocie gotówkowym	369
10.2.2. Pieniądz w obrocie bezgotówkowym	371
10.3. Składowe i wymiary podaży pieniądza	373
10.3.1. Podaż pieniądza i jej podstawowe składowe	373
10.3.2. Agregaty pieniężne	375
10.4. Kreacja pieniądza i jej kontrola	377
10.4.1. Kreacja pieniądza przez bank centralny i banki komercyjne	377
10.4.2. Czynniki wpływające na wielkość podaży pieniądza	381
10.5. Popyt na pieniądz – motywy i determinanty	383
10.6. Rola stopy procentowej w równoważeniu rynku pieniądza	387
10.6.1. Stopa procentowa	387
10.6.2. Procesy dostosowawcze na rynku pieniądza	388
10.6.3. Stopa procentowa jako instrument polityki pieniężnej	391
10.7. Rola banków i instytucji finansowych w korzystaniu z usług turystycznych	393

Dodatek: Czy wysokość stopy procentowej może wpływać na rynek usług turystycznych?	398
Podsumowanie	401
Pytania sprawdzające	403
Część V. BRANŻOWY I REGIONALNY WYMIAR GOSPODAROWANIA	405
Rozdział XI. <i>Katarzyna Czernek</i>	
PROCESY GOSPODARCZE NA POZIOMIE BRANŻY I REGIONU	
O branżowym i regionalnym wymiarze turystyki i rekreacji jako działalności gospodarczej	407
11.1. Mezoekonomia i przedmiot jej analiz	410
11.2. Branża turystyczna i rekreacyjna – delimitacja i cechy	411
11.2.1. Istota i wymiary delimitacji branż	411
11.2.2. Delimitacja branży turystycznej i rekreacyjnej	413
11.2.3. Cechy branży turystycznej i rekreacyjnej	414
11.3. Region turystyczny i jego delimitacja	415
11.4. Procesy konkurencyjne i kooperacyjne w branży i w regionie	419
11.4.1. Konkurencja	419
11.4.2. Kooperacja	420
11.4.3. Koopetycja	422
11.5. Uwarunkowania kooperacji i konkurencji w branży i regionie	422
11.5.1. Uwarunkowania konkurencji	422
11.5.2. Uwarunkowania kooperacji	425
11.5.3. Egzo- i endogeniczne uwarunkowania kooperacji w świetle badań empirycznych	432
11.6. Formy współpracy w branży i regionie	434
Dodatek: Jak współpracują ze sobą podmioty w regionie turystycznym?	443
Podsumowanie	444
Pytania sprawdzające	446
Część VI. ROLA PAŃSTWA W PROCESIE GOSPODAROWANIA – ŚRODKI ODDZIAŁYWANIA I ICH SKUTECZNOŚĆ	449
Rozdział XII. <i>Małgorzata Kryczka</i>	
GOSPODARKA JAKO CAŁOŚĆ ZORGANIZOWANA	
O miejscu turystyki i rekreacji w gospodarce	451
12.1. Gospodarka i jej główne składowe	454
12.1.1. Istota gospodarki	454
12.1.2. Sfera realna gospodarki	455
12.1.3. Sfera regulacji gospodarki	456

12.2. Typy gospodarek ze względu na własność zasobów i mechanizmy regulacyjne	457
12.2.1. Kryteria różnicujące gospodarki	457
12.2.2. Gospodarka rynkowa	458
12.2.3. Gospodarka planowa	459
12.2.4. Gospodarka mieszana	460
12.3. Ruch okrężny jako obraz funkcjonowania gospodarki (model gospodarki prostej)	461
12.4. Sektor turystyki i rekreacji jako element gospodarki	464
12.4.1. Turystyka i rekreacja jako sektor gospodarki	464
12.4.2. Sektor turystyki i rekreacji w Polskiej Klasyfikacji Działalności ..	465
12.4.3. Gospodarka turystyczna i rekreacyjna	469
12.5. Rola oszczędności i inwestycji w odtwarzaniu procesów gospodarczych ..	470
12.6. Inwestycje przedsiębiorstw turystycznych i rekreacyjnych oraz źródła ich finansowania	473
12.6.1. Wielkość, struktura i dynamika inwestycji turystycznych i rekreacyjnych	473
12.6.2. Rodzaje inwestycji turystycznych i rekreacyjnych	475
12.6.3. Źródła finansowania inwestycji turystycznych i rekreacyjnych ...	476
12.7. Ruch okrężny z udziałem instytucji państwa (model gospodarki zamkniętej)	476
12.8. Ruch okrężny z udziałem podmiotów zagranicznych (model gospodarki otwartej)	478
Dodatek: Jakie znaczenie w Polskiej Klasyfikacji Działalności ma opis sektora turystyki i rekreacji?	479
Podsumowanie	483
Pytania sprawdzające	485

Rozdział XIII. *Lukasz Nawrot, Piotr Zmysłony*

ROLA PAŃSTWA W GOSPODARCE

O wpływie decyzji państwa na funkcjonowanie i rozwój sektora turystyki i rekreacji	487
13.1. Pojęcie państwa	490
13.2. Funkcje państwa i ich wpływ na gospodarkę	491
13.2.1. Rola państwa w kształtowaniu sfery realnej i regulacyjnej gospodarki	491
13.2.2. Funkcja tworzenia porządku prawnego i instytucjonalnego	492
13.2.3. Funkcja alokacyjna	493
13.2.4. Funkcja stabilizacyjna	494
13.2.5. Funkcja redystrybucyjna	494
13.2.6. Negatywne oddziaływanie państwa	495
13.3. Zawodność rynku	496
13.3.1. Obszary zawodności rynku	496

13.3.2. Zawodność konkurencji	496
13.3.3. Niekompletność i brak rynków niektórych produktów	497
13.4. Asymetria informacji	498
13.5. Dobra publiczne i ich dystrybucja	501
13.6. Efekty zewnętrzne w działalności gospodarczej i ich skutki ekonomiczne	503
13.7. Rola państwa w ochronie zasobów środowiska przyrodniczego i dóbr kultury	506
13.8. Znaczenie inwestycji infrastrukturalnych państwa dla rozwoju turystyki i rekreacji	508
Dodatek: Czy promocja turystyczna wywołuje efekty zewnętrzne?	512
Podsumowanie	514
Pytania sprawdzające	516
 Rozdział XIV. Renata Seweryn	
DOCHODY I WYDATKI PAŃSTWA	
O dochodach i wydatkach państwa związanych z rozwojem turystyki i rekreacji	517
14.1. Źródła i rodzaje dochodów państwa	520
14.1.1. Istota i źródła dochodów państwa	520
14.1.2. Rodzaje dochodów budżetowych	521
14.2. Podatki jako podstawowe źródło dochodów państwa	527
14.2.1. Podatek i jego elementy	527
14.2.2. Rodzaje podatków	530
14.2.3. Stopa podatkowa a wpływy z podatków	532
14.3. Polskie rozwiązania podatkowe stosowane wobec świadczących usługi turystyczne i rekreacyjne	535
14.3.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych	535
14.3.2. Podatek dochodowy od osób prawnych	537
14.3.3. Podatek od towarów i usług	537
14.3.4. Podatek od nieruchomości	541
14.3.5. Opłata miejscowa	542
14.4. Istota i klasyfikacje wydatków publicznych	542
14.4.1. Pojęcie wydatków publicznych	542
14.4.2. Podział wydatków publicznych	544
14.4.3. Wzrost wydatków publicznych a opór wobec podatków	546
14.5. Wydatki państwa związane z turystyką i rekreacją	547
14.6. Budżet państwa	550
14.6.1. Istota budżetu państwa	550
14.6.2. Saldo budżetu państwa	552
14.6.3. Funkcje i zasady budżetowe	554
14.7. Deficyt budżetowy i źródła jego finansowania	556
14.7.1. Przyczyny i skutki istnienia deficytu budżetowego	556
14.7.2. Źródła finansowania deficytu budżetowego	558

14.8. Instrumenty zaciągania długu publicznego i sposoby zarządzania nim ..	560	
Dodatek: Jaką rolę w finansowaniu turystyki i rekreacji pełnią fundusze celowe?	565	
Podsumowanie	570	
Pytania sprawdzające	572	
Rozdział XV. <i>Małgorzata Kryczka</i>		
DOCHÓD NARODOWY I JEGO POMIAR		
O źródłach dochodów i wydatkach społeczeństwa na turystykę i rekreację	573	
15.1. Produkt krajowy brutto jako miara produkcji wytworzonej w gospodarce krajowej	576	
15.1.1. Istota produktu krajowego brutto	576	
15.1.2. Metody szacowania PKB	578	
15.1.3. Funkcje PKB	580	
15.2. Wielkość i struktura wydatków konsumpcyjnych na dobra i usługi turystyczne i rekreacyjne	581	
15.3. Produkt narodowy brutto jako miara wielkości dochodów obywateli danego kraju	584	
15.4. Dochód narodowy jako wielkość dochodu wytworzonego i podzielonego	585	
15.5. Udział turystyki i rekreacji w tworzeniu i podziale dochodu narodowego	587	
15.6. PKB <i>per capita</i> jako miara dobrobytu	592	
15.7. Alternatywne miary dobrobytu (w kontekście wartości czasu wolnego i wartości środowiska)	595	
15.8. Zmiana realnego PKB jako miara wzrostu gospodarczego	599	
Dodatek: Czy PKB można szacować dla regionów?	600	
Podsumowanie	603	
Pytania sprawdzające	604	
Część VII. ZMIANY OGÓLNEGO POZIOMU CEN I ZATRUDNIENIA W GOSPODARCE		607

Rozdział XVI. *Robert Wojciech Włodarczyk, Witold Zych*

INFLACJA I JEJ ZNACZENIE GOSPODARCZE

O wpływie zmian poziomu cen w gospodarce na sytuację uczestników rynku turystycznego i rekreacyjnego	609
16.1. Poziom cen w gospodarce	612
16.2. Wskaźniki cen	614
16.2.1. Podstawowe wskaźniki cen	614
16.2.2. Stopa inflacji bazowej i jej miary	616
16.2.3. Wskaźniki zmiany cen w wybranych sektorach gospodarki	616
16.2.4. Parytet siły nabywczej	618

16.3. Zmiany poziomu cen usług turystycznych i rekreacyjnych	618
16.4. Inflacja i jej przyczyny	622
16.4.1. Istota i rodzaje inflacji	622
16.4.2. Przyczyny inflacji	623
16.5. Koszty inflacji	625
16.5.1. Charakter inflacji a jej negatywne skutki	625
16.5.2. Negatywne skutki inflacji niechrónnoważonej i nieantycypowanej	627
16.6. Korzyści z inflacji	630
16.7. Możliwości przeciwdziałania inflacji	631
16.8. Czynniki kształtujące poziom cen usług turystycznych i rekreacyjnych ..	633
16.8.1. Czynniki mikroekonomiczne	633
16.8.2. Czynniki makroekonomiczne	634
16.9. Zmiany cen a poziom kosztów utrzymania – podsumowanie	636
Dodatek: Jaka jest struktura koszyka inflacyjnego w Polsce?	637
Podsumowanie	639
Pytania sprawdzające	641

Rozdział XVII. *Robert Wojciech Włodarczyk, Witold Zych*

POZIOM ZATRUDNIENIA W GOSPODARCE I CZYNNIKI JEGO ZMIAN

O sytuacji sektora usług turystycznych i rekreacyjnych w warunkach zmian na rynku pracy

17.1. Zasób pracy i współczynnik aktywności zawodowej	643
17.1.1. Rynek pracy a zasób siły roboczej	646
17.1.2. Pomiar aktywności zawodowej, zatrudnienia, bezrobocia	647
17.1.3. Źródła danych o rynku pracy i bezrobociu	648
17.2. Poziom i struktura zatrudnienia w sektorze usług turystycznych i rekreacyjnych	649
17.3. Istota i rodzaje bezrobocia	652
17.3.1. Istota i pomiar bezrobocia	652
17.3.2. Rodzaje bezrobocia	652
17.4. Przyczyny bezrobocia w świetle funkcjonowania rynku pracy	653
17.4.1. Bezrobocie w warunkach równowagi i nierównowagi rynku pracy	653
17.4.2. Pozostałe przyczyny bezrobocia	656
17.5. Korzyści i koszty bezrobocia	658
17.6. Administracyjne metody wpływu na poziom bezrobocia	660
17.7. Związki zawodowe wobec zmian na rynku pracy	662
17.8. Konsekwencje regulacji zawodów dla funkcjonowania rynku usług turystycznych i rekreacyjnych	663
Dodatek: Jaki jest wpływ rynku pracy na stan zatrudnienia w sektorze usług turystycznych i rekreacyjnych?	666
Podsumowanie	667
Pytania sprawdzające	668

Część VIII. INSTYTUCJE FINANSOWE W GOSPODARCE	669
Rozdział XVIII. <u>Andrzej Hadzik</u> , Bartosz Szczechowicz, Witold Zych, Danuta Żyłak	
ROLA SYSTEMU FINANSOWEGO W UZGADNIANIU OSZCZĘDNOŚCI I INWESTYCJI	
O instytucjach finansowych i ich wpływie na funkcjonowanie sektora usług turystycznych i rekreacyjnych	671
18.1. System finansowy i jego instytucje	674
18.1.1. Istota i funkcje systemu finansowego	674
18.1.2. Rynki finansowe	674
18.1.3. Instytucje pośrednictwa finansowego	676
18.1.4. Instytucje nadzoru finansowego	676
18.1.5. System finansów publicznych	677
18.1.6. Rynek ubezpieczeń	678
18.2. Rynki finansowe	678
18.2.1. Rynek obligacji	678
18.2.2. Rynek akcji	679
18.3. Ubezpieczenia i instytucje ubezpieczeniowe oraz ich rola w podejmowaniu decyzji gospodarczych	680
18.3.1. Ryzyko jako przedmiot ubezpieczenia	680
18.3.2. Ubezpieczenia: klasyfikacja, funkcje, zasady	681
18.3.3. Podstawowe instytucje rynku ubezpieczeń	682
18.3.4. Rola ubezpieczeń w podejmowaniu decyzji gospodarczych	683
18.4. Ubezpieczenia od ryzyka uczestników rynku usług turystycznych i rekreacyjnych	685
18.4.1. Ryzyko na rynku turystycznym i rekreacyjnym	685
18.4.2. Ochrona ubezpieczeniowa organizatorów turystyki i pośredników turystycznych	686
18.4.3. Ubezpieczenia turystyczne i rekreacyjne	688
18.5. Instytucje pośrednictwa finansowego	690
18.5.1. Banki komercyjne	690
18.5.2. Fundusze inwestycyjne	692
18.5.3. Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego	692
18.6. Rodzaje kredytów	693
18.6.1. Kredyty dla podmiotów gospodarczych	693
18.6.2. Kredyty dla osób fizycznych	694
18.7. Funkcjonowanie rynku funduszy pożyczkowych	694
Dodatek: Jakie są źródła finansowania podróży turystycznych?	696
Podsumowanie	698
Pytania sprawdzające	699

Część IX. GOSPODARKA W DŁUGIM I KRÓTKIM OKRESIE 701

Rozdział XIX. *Jadwiga Berbeka*

PRODUKCJA I DŁUGOOKRESOWY WZROST GOSPODARCZY

O poziomie życia gospodarstw domowych oraz ekonomicznych czynnikach sprzyjających uczestnictwu społeczeństwa w turystyce i rekreacji	703
19.1. Długookresowy wzrost gospodarczy	706
19.2. Produkcyjność i jej wpływ na poziom życia społeczeństwa	708
19.3. Czynniki decydujące o produkcyjności	711
19.3.1. Zasoby naturalne	711
19.3.2. Kapitał rzeczowy	712
19.3.3. Kapitał ludzki	712
19.3.4. Wiedza technologiczna	714
19.4. Warunki i czynniki wzrostu gospodarki turystycznej i rekreacyjnej	715
19.5. Koszty wzrostu gospodarczego	723
19.6. Instrumenty polityki gospodarczej państwa w zakresie wspierania wzrostu gospodarczego	725
Dodatek: Jak wdrażanie idei zrównoważonego wzrostu gospodarczego wpływa na rozwój destynacji turystycznych?	728
Podsumowanie	732
Pytania sprawdzające	733

Rozdział XX. *Bartosz Szczechowicz*

FUNKCJONOWANIE GOSPODARKI W KRÓTKIM OKRESIE

O zmienności koniunktury gospodarczej i jej wpływie na zaspokajanie potrzeb turystycznych i rekreacyjnych społeczeństwa	735
20.1. Krótkookresowe wahania aktywności gospodarczej	738
20.2. Istota modelu zagregowanego popytu i zagregowanej podaży	740
20.3. Popyt zagregowany (AD)	741
20.4. Podaż zagregowana (AS)	744
20.4.1. Podaż zagregowana w krótkim i długim okresie	745
20.4.2. Czynniki zmian długo- i krótkookresowej podaży zagregowanej	747
20.5. Równowaga krótko- i długookresowa	749
20.6. Wahania aktywności gospodarczej pod wpływem zmian AD i AS	751
20.6.1. Pozytywne oraz negatywne szoki popytowe i podażowe	751
20.6.2. Wahania aktywności gospodarczej na skutek negatywnego szoku popytowego	752
20.6.3. Wahania aktywności gospodarczej na skutek negatywnego szoku podażowego	753
20.7. Koniunktura gospodarcza a uczestnictwo gospodarstw domowych w turystyce i rekreacji	754
20.7.1. Identyfikacja wahań gospodarczych w skali gospodarki krajowej	754

20.7.2. Uczestnictwo w turystyce i rekreacji w obliczu recesji w gospodarce krajowej	757
20.8. Efekty mnożnikowe	760
20.9. Instrumenty polityki gospodarczej państwa w zakresie stabilizowania gospodarki	764
Dodatek: Czy w gospodarce turystycznej występują efekty mnożnikowe?	766
Podsumowanie	770
Pytania sprawdzające	771
Część X. GOSPODARKA OTWARTA – PODSTAWOWE POJĘCIA I ZALEŻNOŚCI	773
<i>Rozdział XXI. Karolina Nessel</i>	
GOSPODARKA OTWARTA I KORZYŚCI Z WYMIANY Z ZAGRANICĄ	
O rozwoju turystyki i rekreacji w warunkach rosnącej otwartości gospodarki krajowej	775
21.1. Międzynarodowe przepływy dóbr, usług i kapitału	778
21.2. Efekty uczestnictwa społeczeństw w międzynarodowym rynku turystycznym i rekreacyjnym	785
21.3. Przyczyny handlu zagranicznego	788
21.4. Korzyści z handlu zagranicznego	789
21.5. Wpływ eksportu netto na stan gospodarki krajowej	791
21.6. Udział usług w obrotach handlu międzynarodowego	793
21.7. Znaczenie eksportu i importu usług turystycznych i rekreacyjnych dla międzynarodowej wymiany handlowej i gospodarki krajowej	795
21.8. Polityka handlowa	798
21.8.1. Ograniczanie importu	799
21.8.2. Wspieranie eksportu	801
21.8.3. Rola Światowej Organizacji Handlu	802
Dodatek: Jakie jest znaczenie gospodarcze bilansu turystycznego?	803
Podsumowanie	806
Pytania sprawdzające	808
<i>Rozdział XXII. Karolina Nessel</i>	
WPŁYW WARUNKÓW I CZYNNIKÓW WYMIANY Z ZAGRANICĄ NA GOSPODARKĘ KRAJOWĄ	
O turystyce i rekreacji w aspekcie kształtowania się cen w transakcjach międzynarodowych	809
22.1. Rynek walutowy – struktura i mechanizm równowagi	812
22.2. Systemy kursu walutowego	815
22.2.1. Rozwój systemów kursu walutowego	815
22.2.2. Współczesne systemy kursu walutowego	816
22.2.3. Zalety i wady sztywnych oraz płynnych kursów walutowych	820

22.3. Rola kursu walutowego w kształtowaniu się warunków wymiany na rynku usług turystycznych	822
22.3.1. Wpływ kursu walutowego na międzynarodową działalność gospodarczą	823
22.3.2. Wpływ kursu walutowego na konkurencyjność cenową usług turystycznych	825
22.4. Bilans płatniczy państwa i jego składniki	827
22.5. Równowaga bilansu płatniczego	832
22.5.1. Przywracanie równowagi bilansu płatniczego w systemie kursu sztywnego	833
22.5.2. Przywracanie równowagi bilansu płatniczego w systemie kursu płynnego	834
22.6. Wpływ wymiany usług turystycznych na bilans płatniczy państwa	836
Dodatek: Jaki jest wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój krajowej gospodarki turystycznej i rekreacyjnej?	839
Podsumowanie	843
Pytania sprawdzające	845

Część XI. W STRONĘ GOSPODARKI GLOBALNEJ

847

Rozdział XXIII. *Wiesław Alejski*

EUROPEJSKA UNIA GOSPODARCZA I WALUTOWA A RYNEK GLOBALNY

O funkcjonowaniu i rozwoju sektora turystyki i rekreacji w warunkach globalizacji gospodarki

849

23.1. Płaszczyzny i formy integracji międzynarodowej	852
23.1.1. Ekonomiczny i polityczny wymiar integracji międzynarodowej ..	852
23.1.2. Integracja gospodarcza i jej formy	853
23.1.3. Teorie integracji gospodarczej w kontekście współpracy międzynarodowej w sferze turystyki i rekreacji	855
23.2. Integracja europejska oraz zasady funkcjonowania Unii Europejskiej ...	857
23.2.1. Geneza i rozwój integracji europejskiej	857
23.2.2. Powstanie i rozwój Unii Europejskiej	859
23.2.3. Najważniejsze instytucje Unii Europejskiej	861
23.3. Polityka gospodarcza Unii Europejskiej	862
23.3.1. Założenia polityki gospodarczej oraz budżet Unii Europejskiej ...	862
23.3.2. Koordynacja polityki gospodarczej Unii Europejskiej	865
23.3.3. Unia gospodarcza i walutowa jako rezultat integracji europejskiej – próba oceny z perspektywy jej znaczenia dla rozwoju turystyki ..	867
23.4. Polityka Unii Europejskiej w sferze turystyki i rekreacji	869
23.4.1. Turystyka i rekreacja jako przedmiot zainteresowania UE	869
23.4.2. Ekonomiczny wymiar turystyki i rekreacji w Unii Europejskiej ..	870

23.4.3. Podstawowe cele oraz podmioty realizujące politykę turystyczną w Unii Europejskiej	872
23.5. Gospodarka globalna i perspektywy jej rozwoju	876
23.5.1. Globalizacja jako megatrend gospodarczy	876
23.5.2. Gospodarka globalna i jej dominujące pola wzrostu	879
23.5.3. Globalizacja gospodarki a inne megatrendy rozwojowe	881
23.6. Podmioty gospodarki globalnej oraz liderzy światowego rynku usług turystycznych i rekreacyjnych	882
23.6.1. Korporacje transnarodowe oraz ich znaczenie w gospodarce globalnej	882
23.6.2. Korporacje transnarodowe na rynku turystycznym i rekreacyjnym	884
23.7. Rola i znaczenie organizacji międzynarodowych w rozwoju turystyki i rekreacji	889
Dodatek: Jakie jest znaczenie współpracy transgranicznej i euroregionów dla rozwoju turystyki?	893
Podsumowanie	898
Pytania sprawdzające	900
SPIS RYSUNKÓW	903
SPIS TABEL	909
BIBLIOGRAFIA	915
INDEKS RZECZOWY	945